

Suositus lukutaitotyöstä yleisissä kirjastoissa

Mitä on lukutaitotyö yleisissä kirjastoissa:

- Lukutaitotyö on lukutaidon ylläpitoa, syventämistä ja harjaannuttamista.
- Lukutaitotyön tavoite on vahvistunut lukutaito ja taitojen kumuloituminen.
- Lukutaitotyö on yleisten kirjastojen tehtävän ytimessä ja olennainen osa kirjastojen demokratiatyötä.
- Lukutaitotyö pohjautuu tutkittuun tietoon.
- Lukutaitotyötä tehdään suunnitelmallisesti, tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti.
- Suunnitelmallinen lukutaitotyö on ennakoitavaa kaikille osapuolille, mikä mahdollistaa toiminnan oikeamääräisen resursoimisen.
- Yleisten kirjastojen lukutaitotyötä kehitetään kirjastoalalla jo olemassa olevan osaamisen pohjalta.
- Tehokas lukutaitotyö on toiminnallista ja vastavuoroista.
- Kirjaston palvelut tavoittavat ihmiset heidän elämänkaarensa kaikissa vaiheissa.
- Asiantunteva lukutaitotyö vahvistaa yleisten kirjastojen merkitystä demokraattisen yhteiskunnan rakentajana.

Kirjastojen lukutaitotyölle luodaan kestävä pohja, kun kirjastojen työntekijät tunnistavat oman osaamisensa ja asiantuntijuutensa ja saavat työssään mahdollisuuksia ja resursseja osaamisen kartuttamiseen.

Suositus lukutaitotyöstä yleisissä kirjastoissa

Johdanto

Lukutaito on elintärkeää kansalaistaito ja yleisten kirjastojen tehtävän ytimessä ja olennainen osa kirjastojen demokratiatyötä. Lain yleisistä kirjastoista (1492/2016) painopisteisiin lukeutuvat kansalaisten yhdenvertaisuus, aktiivinen kansalaisuus, demokratia ja kulttuurinen vuoropuhelu, joiden toteutumisen perusedellytys on lukutaito. Lukutaitotyö on myös kirjastojen demokratiatyötä. Lain huomioima yksilön elinikäinen oppiminen ja osaamisen kehittäminen eivät toteudu ilman riittävän hyvää ja kehittyvää lukutaitoa.

Kansallinen lukutaitostrategia 2030 määrittelee lukutaidon turvallisen yhteiskunnan, toimivan demokratian ja tasa-arvon perustaksi. Jokaisella lapsella, nuorella ja aikuisella on oikeus monipuoliseen lukutaitoon ja sen vahvistamiseen. Lukutaitostrategian visioksi on määritelty, että Suomi on maailman monilukutaitoisin maa vuonna 2030. Visio tavoittelee yhteiskuntaa, jossa lukutaidon merkitys tunnustetaan laajasti kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla ja jokainen yksilö saa tukea lukutaidolleen läpi elämän.

Aluehallintoviraston kirjastotoimen vuoden 2024 peruspalveluiden arvioinnin kohteena oli kirjastoissa tehtävä lukutaitotyö ja näkökulmana kirjastot osana kansallisen lukutaitostrategian toimeenpanoa. Arviointi osoitti, että yleisissä kirjastoissa on korkea aika kiinnittää huomiota lukutaitotyöhön. Kyselyyn vastasi 92 % Manner-Suomen kunnista. Arvioinnissa lukutaitotyön tavoite kuvattiin yleisimmin kirjastotyön näkökulmasta ja tavoitteiden saavuttaminen arvioitiin usein kirjastojen toimenpiteiden toteutumisena. Vastauksissa näkyi, että useimmiten oli mietitty keinot ilman tavoitetta. Valtaosassa kirjastoja ei ole määritelty, miten toiminta toteuttaa kirjastolain tavoitetta edistää lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa.

Tässä suosituksessa lukutaitotyöllä tarkoitetaan lukutaidon ylläpitoa, syventämistä ja harjaannuttamista. Tavoitteena on, että lukutaitotyötä tehdään tulevaisuudessa suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti.

Kirjastot tavoittavat lapset ja nuoret laajasti varhaiskasvatukseen, perusopetuksen ja 2. asteen opetuksen kautta ja edellä mainitut toimijat ovat luontevia yhteistyötahoja yleisille kirjastoille. Aikuisia ikäluokkia on vaikea tavoittaa ja kokonaisen aikuisväestöön kuuluvan ikäluokan tavoittaminen ei ole realistista. Aikuiden lukutaidon ja lukuharrastuksen edistämisen tapahtumat ja hankkeet kiinnostavat usein henkilöitä, jotka ovat jo entuudestaan kiinnostuneita lukemisesta.

Lukutaitotyötä tulee kohdentaa vielä laajemmin niihin henkilöihin ja ryhmiin, jotka eivät säännöllisesti käytä kirjastopalveluja ja joiden lukutaito tarvitsee tukea.

Miten lukutaitoa kehitetään?

Lapsuudessa opittu mekaaninen lukutaito antaa pohjan lukemiselle, mutta lukutaidon ylläpitäminen ja harjaannuttaminen on elämänmittainen prosessi. Lukutaidon merkitys ei vähene tulevaisuudessa, vaikka lukemisen muodot muuttuvat. Yhä moninaisempien tekstien tulkitseminen ja arvioiminen on keskeistä nykymaailmassa. Tietotekstit ja kaunokirjallisuus ovat yhä enenevässä määrin digitaalisessa muodossa, ja teokset voivat sisältää tekstin lisäksi kuvia, videoita ja ääntä.

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa lukutaito määritellään erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taidoiksi. Lukutaito syntyy hyvän peruslukutaidon ja tekstien erittelyn taidon pohjalta. Lukutaito kehittyy hitaasti, ja siihen tarvitaan usein vuorovaikutusta, toiminnallisuutta, osallisuutta ja yhteisön tukea. Lukutaitoahan kehittävä tarvitsee ohjausta siihen, mihin tekstissä voi kiinnittää huomiota ja miten luetusta tehdään johtopäätöksiä. Kehittyminen lukijana voi tapahtua esimerkiksi ohjatun keskustelun myötä. Keskustelussa teksti on perusta, jonka pohjalta lukija voi esittää omia näkemyksiään ja tulkintojaan.

Hyvä peruslukutaito ja lukutaidon valmiudet kehittyvät vain runsaasti lukemalla sekä altistumalla monenlaisille teksteille. Tie runsaaseen ja monipuoliseen lukemiseen on lukemisen kulttuuri. Kirjasto luo lukemisen kulttuuria sekä fasilitoi lukemiseen ja luettuun liittyvää vuorovaikutusta. Vastavuoroisessa ja toiminnallisessa tapahtumassa kiinnitetään huomiota kävijöiden tasa-arvoiseen osallistumiseen.

Hyvä lukutaito antaa valmiudet tulkita esimerkiksi tekoälyn tuottamaa tekstiä ja sisältöä. Tekoälyn lukutaidossa on kyse ihmisen kyvystä tarkastella tekoälyn roolia kriittisesti eri näkökulmista (Alamäki & Nyberg 2023). Jos esimerkiksi opiskelija pyytää tekoälyä listaamaan tenttikirjan kymmenen tärkeintä asiaa, vastauksen tulkintaan tarvitaan aina ihmisen arviointikykyä. Tekoälyn lukutaidon pohjana on perinteinen lukutaito. Uhkakuvana on, että tulevaisuudessa vain pieni osa väestöstä on riittävän lukutaitoinen tulkitakseen tekoälyn toimintaa.

Lukutaitotyö on eri asia kuin lukemisen edistäminen. On tärkeää kannustaa lukemaan, mutta lukutaidon edistäminen on askel pidemmälle: miten lukutaitoa kehitetään?

Kirjastoammattilaiset lukutaitotyön asiantuntijoina

Kirjastoammattilaiset ovat lukutaitotyön asiantuntijoita. Yleisten kirjastojen henkilökunnalla on sisältötuntemusta, ja osaamista tiedontarpeiden tunnistamisessa, medialukutaidossa, tiedonhaussa sekä tiedon arvioinnissa. Kirjastoissa osataan ohjata erilaisia lukijoita lukemisen apuvälineiden ja erilaisten lukemista tukevien palvelujen äärelle. Usein yleisten kirjastojen henkilökunnalla on ohjaamisen taitoja ja pedagogista

SUOMEN KIRJASTOSEURA FINLANDS BIBLIOTEKSFÖRENING FINNISH LIBRARY ASSOCIATION

osaamista, mutta osaamisen jakautuminen eri kirjastojen välillä on sattumanvaraista. Edellytyksiä ja tukea taitojen jatkuvaan harjaannuttamiseen ja työssä kouluttautumiseen tarvitaan.

Kirjastoammattilaiset tutustuvat työssään erilaisiin tekstilajeihin, joten kirjastossa osataan neuvoa asiakas lukutaitoa kehittävien ja asiakasta kiinnostavien tekstien äärelle. On tärkeitä saada asiakas luottamaan omaan lukutaitoonsa, etsimään uudenlaisia tekstejä ja kehittämään osaamistaan haastavan aineiston parissa.

Yleisten kirjastojen lukutaitotyötä voidaan kehittää kirjastoalalla jo olemassa olevan osaamisen pohjalta. Kirjastojen lukutaitotyölle luodaan kestävä pohja, kun kirjastojen työntekijät tunnistavat oman osaamisensa ja asiantuntijuutensa ja saavat työssään mahdollisuuksia ja resursseja osaamisen kartuttamiseen. Yleiset kirjastot edistävät paitsi lukemiskulttuuria, myös tarjoavat ohjausta monipuolisen lukutaidon ylläpitoon ja vahvistamiseen.

Lukutaitotyön tavoitteet ja sidosryhmäyhteistyö

Yleisten kirjastojen lukutaitotyön tulee pohjautua tutkittuun tietoon, ja sen tulee olla tavoitteellista, systemaattista sekä pitkäjänteistä. Tavoitteena on asiakkaan vahvistunut lukutaito ja taitojen kumuloituminen. Lukutaitotyön näkökulmasta tehokas työ on toiminnallista ja vastavuoroista.

Lukutaitotyössä on pedagoginen ote: toiminnalle määritellään oppimistavoite ja mietitään keinot tavoitteeseen pääsemiseksi. Oppimistavoitteet voidaan määritellä yleisellä tasolla sekä erikseen jokaiselle toiminnolle. Lukutaitotyön vaikuttavuutta tulee arvioida. Tehtyä työtä arvioidaan suhteessa lukutaitotyön tavoitteisiin ja keinot tavoitteisiin pääsemiseksi muokataan itsearviointin ja palautteen pohjalta.

Lukutaitotyössä tavoitteet ja sisällöt määritellään yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa. Yleiset kirjastot tavoittavat kaiken ikäisiä asiakkaita eri sidosryhmien kautta, ja nämä kumppanit ovat erilaisia eri paikkakunnilla. Mitkä tahot paikkakunnalla saavat ihmiset kokoontumaan yhteen ryhmäksi, joita voi yrittää tavoitella?

Koska yleisten kirjastojen resurssit ovat rajalliset, kannattaa valita selkeitä kohderyhmiä. Monet ryhmät voidaan tavoittaa eri tavoin ja eri kanavissa: esimerkiksi koululaisilla, opiskelijoilla ja työssäkäyvillä on erilaiset aikataulut kuin eläkkeellä olevilla, ja heidät todennäköisesti tavoittaa erilaisten viestintäkanavien kautta. Erilaiset yhdistykset, oppilaitokset ja muut toimijat ovat kullannarvoisia yhteistyökumppaneita. Suunnitelmallinen lukutaitotyö on ennakoitavaa kaikille osapuolille, mikä mahdollistaa toiminnan oikeamääräisen resursoimisen.

SUOMEN KIRJASTOSEURA FINLANDS BIBLIOTEKSFÖRENING FINNISH LIBRARY ASSOCIATION

Yleisten kirjastojen vahvuus lukutaitotyössä on, että kirjaston palvelut voivat tavoittaa ihmiset heidän elämänkaarensa kaikissa vaiheissa. Kirjastoilla on mahdollisuus olla paikkakunnallaan taho, joka yhdistää ja koordinoi lukutaitotyötä tekeviä toimijoita. Lukutaitotyötä tehdessään kirjaston tulee olla selvillä yhteistyökumppaneiden lukutaitoon liittyvistä velvoitteista ja tavoitteista, jotka ovat usein samansuuntaisia kuin kirjastojen lukutaitotyön tavoitteet.

Viestinnän rooli on keskeinen. Kirjasto viestii sidosryhmilleen kirjaston tukevan yhteistyökumppaneidensa lukutaitoon liittyviä tavoitteita sekä tarjoaa apua ja tukea kyseisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kirjasto tuottaa ja ylläpitää positiivista lukupuhetta ja korostaa lukemisen ja lukutaidon tärkeyttä. Viestintää kannattaa kohdentaa moneen suuntaan: esimerkiksi oman alueen päättäjille, kuntalaisille, järjestöille ja kouluille.

Tekemällä tavoitteellista, systemaattista ja pitkäjänteistä lukutaitotyötä yleisten kirjastojen merkitys demokraattista yhteiskuntaa rakentavana toimijana vahvistuu.

Lukutaitotyön visio yleisissä kirjastoissa

Valtakunnallisella tasolla perustetaan kansallinen lukuohjauksen erikoistumiskoulutus.

Jatkossa lukutaitotyölle määritellään kansallinen minimitaso ja laaditaan lukutaitotyön portaat, joiden avulla lukutaitotyötä toteutetaan kaiken kokoisissa kirjastoissa. Lukutaitotyön portaiden esimerkit tarjoavat kirjastoammattilaisille ja lukutaitotyötä tekeville konkreettisia työkaluja. Kirjastoissa tarkastellaan, miten olemassa olevat rakenteet ja palvelut voidaan valjastaa palvelemaan paremmin lukutaitotyötä.

Luodaan paikallinen tai alueellinen suunnitelma kansallisen lukutaitostrategian 2030 pohjalta ja muodostetaan yleiskuvan oman alueen lukutaitotoimijoista, perustetaan yhteistyöverkosto tai tiivistetään jo olemassa olevaa verkostoa. Kirjastojen tulee olla mukana paikallisten tai alueellisten lukutaitostrategioiden valmistelussa ja toimeenpanossa. Kirjastojen lukutaitotyö nivotaan osaksi kunnan yhteisiä suuntaviivoja.

Sidosryhmäyhteistyölle määritetään askelmerkit: miten mahdollisia yhteistyökumppaneita lähestytään ja miten yhteistyö uuden kumppanin kanssa aloitetaan onnistuneesti. Jos yhteistyö on jo olemassa, määritellään yhteiset, suunnitelmalliset suuntaviivat ja luodaan rakenteet pitkäjänteiselle yhteistyölle. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että yhteistyö kirjataan kumppaneiden toimintasuunnitelmiin tai niistä laaditaan kirjallinen sopimus.

**SUOMEN KIRJASTOSEURA
FINLANDS BIBLIOTEKSFÖRENING
FINNISH LIBRARY ASSOCIATION**

Lukutaitotyön kriteerien muodostamisen avuksi laaditaan kysymyslista. Jokaisen kirjastolle esitetyn yhteistyöehdotuksen kohdalla tarkastellaan, miten lukutaitotyö huomioidaan toiminnassa.

Kirjastojen laadukkaasta lukutaitotyöstä hyötyvät kaiken tasoiset lukijat elämän eri vaiheissa.

Tämän suosituksen on valmistellut Suomen kirjastoseuran fiktiotyöryhmä.

Liite: Esimerkkejä lukutaitotyöstä eri kirjastoissa

Lukuohjaus

Lukuohjaus on Lukemattomat mahdollisuudet -hankkeessa (2018–2020) kehitetty toimintamalli, jolla tähdätään heikon lukutaidon kierteen katkaisuun. Malli on kehitetty heikosti lukevien nuorten aikuisten (16–35-vuotiaat) kanssa työskentelyyn, mutta lukuohjausmalli soveltuu kaikenikäisille. Sidosryhmäyhteistyö on lukuohjauksessa keskeistä, koska toiminnalla tavoitellaan usein niitä aikuisia, jotka eivät vielä käytä kirjaston palveluja.

Työskentely pohjautuu kohderyhmän mielenkiinnon kohteisiin, tarpeisiin ja motivaatioon, joita selvitetään mielenkiintolähtöisellä työskentelyllä ideapajoissa.

Mielenkiintolähtöisessä työskentelyssä valitaan sopiva, toiminnallinen

työskentelymuoto: sanataidepajoja, tekstitreenejä tai henkilökohtaista lukuohjausta. Eri harjoituksia sovelletaan ryhmän toiveiden ja tarpeiden mukaisesti. Lukuohjaus soveltuu hyvin myös maahanmuuttaneiden kanssa työskentelyyn.

Lukupiirit

Lukupiirit ovat hyvin perinteinen kirjastojen tapahtumatoiminnan muoto, ja erilaiset ohjatut lukupiirit auttavat ymmärtämään luettua ja kehittämään lukutaitoa. Teemalliset lukupiirit kuten tietokirjoihin, dekkareihin tai selkokirjoihin keskittyvät lukupiirit saattavat tavoittaa erilaisia yleisöjä.

Esimerkkinä kaunokirjallisuuden lukupiiri aikuisille:

Jokaista kokoontumiskertaa varten sovitaan jokin tai joitakin teoksia, joihin osallistujat tutustuvat etukäteen. Lukupiirin työtapa on eri tavoin ohjattu keskustelu; lukutaitotyöksi lukupiiri muuttuu silloin, kun lukupiirissä ohjataan, mitä luetusta havainnoidaan. Ohjaajan tehtävänä on ankkuroida keskustelu siihen, mitä teoksessa faktisesti on ja näistä kumpuaviin tulkintoihin.

Teokseen soveltuviissa rajoissa kootaan näkyviin teosta koskevat faktat: Teoksen julkaisutiedot ja laji, kontekstietoa teoksesta, päähenkilö ja tärkeimmät sivuhenkilöt, henkilösuhteet, tapahtumien ajallinen ja paikallinen miljö. tapahtumasarjan kesto, mistä teos kertoo, miten teos on rakennettu, onko kielessä merkille pantavaa. Keskustelussa käydään läpi tekstin yhteydet muihin teksteihin ja tekstin synnyttämät assosiaatiot, verrataan teosta lajin muihin edustajiin ym. relevantteihin vertailukohtiin, analysoidaan tekstin teemat ja tulkinnat teoksesta: mistä asiasta / asioista tämä teos puhuu minulle, väittääkö se jotakin, mitä teos antaa lukijalle.

SUOMEN KIRJASTOSEURA FINLANDS BIBLIOTEKSFÖRENING FINNISH LIBRARY ASSOCIATION

Lukuhaasteet ja -diplomit

Lukudiplomien ja lukuhaasteiden rakentamisvaiheessa ja valinnassa on hyvä miettiä pedagogista otetta, vuorovaikutteisuutta ja erilaisia tekstilajeja. Tällöin lukuhaasteet voivat kääntyä lukuinnon lisääjästä myös lukemista kehittäväksi lukutaitotyöksi. Helmet-lukuhaaste on valtakunnallisesti tunnetuin aikuisten lukuhaaste. Haasteesta on olemassa myös selkokielen versio.

Kirjavinkkaus

Kirjastolaiset vinkkaavat kirjastotilassa, somessa – tai melkein missä vain. Kirjasto voi myös aktiivisesti tarjota erilaisille yhdistyksille ja muille kumppaneille osaamistaan. Vierailu voi missä tahansa kirjaston uuden tai vanhan kumppanin kohteessa ja yhdistää kirjallisuutta ennakkoluulottomasti erilaisiin teemoihin. Kirjavinkkaus kannattaa silloin, kun vinkkaus tukee yhteistyötahon omia lukutaitotyön tavoitteita tai ryhmä on motivoitunut löytämään lukemista.

Vinkkaustilanteen tulee olla vastavuoroinen, ja tilanteessa voidaan pohtia yhdessä esimerkiksi tulkintoja teksteistä tai käydä muuta keskustelua kirjallisuudesta. Vinkkaus voi haastaa asiakkaan lukemaan myös sellaista aineistoa, jota hän ei itse valitsisi ja samalla altistaa lukijan uudelle tekstilajille.

Suosittuja konsepteja ovat olleet myös esimerkiksi lukuoppaat ja lukuvalmentajat, joissa asiakas saa henkilökohtaisia kirjavinkkejä lukemisensa kehittämiseksi.

Kirjoittaminen ja sanataide

Lukutaidon yksi osa-alue on tekstin tuottaminen. Paikkakunnalla mahdollisesti toimivan sanataideyhdistyksen tai kirjoittamisen opetusta tarjoavan oppilaitoksen kanssa kannattaa ryhtyä yhteistyöhön. Kirjastojen henkilökunta voi hyödyntää lukutaitotyössä eri sanataidekoulujen sivuilla vapaasti jaossa olevia erilaisia kirjallisuuteen pohjautuvia sanataidetehtäviä.

Novellikoukut ja muut tapahtumat

Tapahtumia riittää joka lähtöön: käsitöitä ja ääneen lukemista yhdistävät Novellikoukut houkuttavat kävijöitä ympäri Suomen. Samoin tekevät kirjailijavierailut ja luennot. Teksti on joillekin ihmisille helpommin hahmotettavissa ääneen luettuna, joten ääneen lukeminen voi lisätä myös lukutaidon toteutumista. Edellä mainitut eivät sellaisenaan ole lukutaitotyötä, mutta niistä on mahdollista kehittää sellaista lisäämällä konseptiin esimerkiksi ohjattua keskustelua käsitellystä tekstistä.

SUOMEN KIRJASTOSEURA FINLANDS BIBLIOTEKSFÖRENING FINNISH LIBRARY ASSOCIATION

Kirjastotila ja asiakaspalvelu lukemisen tukena

Kirjastoammattilaisten oman lukutaidon ylläpitämiseen ja monipuoliseen aineiston tutustumiseen tarvitaan työaika. Koska lukemisen kehittäminen on jatkuva prosessi, kannattaa kirjastoammattilaisen miettiä ja kehittää myös omaa lukutaitoaan: perehtyä uuteen lajiin - tai mahdollisesti elvyttää unohtunut lukemisharrastus.

Työnantaja voi tukea työntekijän lukutaidon kehittymistä. Esimerkiksi työajalla tapahtuvat, koko henkilöstölle avoimet lukupiirit, kirjakahvit tai vinkkaukset organisaation sisäisessä Teams-keskustelussa ovat hyviä työkaluja osaamisen kehittämiseen.

Asiakkaat kaipaavat aineistosuosituksia ja siksi asiakaspalvelutyön ohella tapahtuvalle vinkkaamiselle ja kirjallisuuspuheelle kannattaa varata aikaa.

Kirjastojen lukutaitotyössä ei sovi unohtaa perusasioita. Toivottaako kirjastotila tervetulleeksi? Onko esillä oleva aineisto ajantasaista ja onko kokoelma riittävän monipuolinen? Onko aineisto järjestetty loogisesti kirjastotilassa ja onko opasteita riittävästi?

SUOMEN KIRJASTOSEURA FINLANDS BIBLIOTEKSFÖRENING FINNISH LIBRARY ASSOCIATION

Lähteet

[Aikuisten mediasivistysuunnitelma \(kirjastot.fi\)](https://kirjastot.fi)

Aluehallintovirastojen kirjastotoimen peruspalvelun arvointi: Lukutaitostrategia ja lukemiskulttuurin edistäminen kirjastojen toiminnassa

https://avi.fi/documents/25266232/194607658/Julkaisu+243+Pepa-Kirjastotoimi_2024_FI.pdf/f3ae897b-df49-f1c8-2b80-b9b08c1d1e16/Julkaisu+243+Pepa-Kirjastotoimi_2024_FI.pdf?t=1727420889613

Hirvonen, N. & Enwald, H. 2022. [Tekoälyn lukutaito - valmiuksia, joita jo tarvitsemme](#). Signum, 53(4), 25–30.

<https://lukemattomat.turkuamk.fi/arkisto/index.html>

<https://lukukeskus.fi/tyollisyyspalvelut-selvitys/>Lumme, Pia 2021. *Lukutaito luo tasa-arvoa ja hyvinvointia*. Blogikirjoitus Opetushallituksen verkkosivuilla.

<https://www.oph.fi/fi/blogi/lukutaito-luo-tasa-arvoa-ja-hyvinvointia>. (Luettu 15.9.2023.)

<https://ouka.fi/oulu/kirjasto/tapahtumayhteistyö>

<https://www.kirjastot.fi/lanu>

<https://www.lukulux.fi/>

Kansallinen lukutaitostrategia 2030

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kansallinen-lukutaitostrategia-2030>

Knuuttila, S-L., Niemi-Pynttäri, R. & Tulonen, U. *Ajan hallinta ja lukeminen*.

<https://www.lukulux.fi/tama-lukemisesta-tiedetaan/lukuhaluttomuuden-syyt/media-joka-unohti-lukemisen/ajan-hallinta-ja-lukeminen/>

La Rosa, L-S. (2023). Nuorten hiipuva lukuhalu lukemiskulttuurin murroksessa. *Avain*, 19(4), 4–23. <https://doi.org/10.30665/av.116080>

Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016, Finlex. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492>. (Luettu 15.9.2023.)

Leino, Kaisa; Sirén, Marjo; Nissinen, Kari; Puhakka, Eija (2023): Puoli tuntia lukemista : kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2021). Sarjassa Koulutuksen tutkimuslaitos, Tutkimuksia.

<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/86985>. (Luettu 15.9.2023.)

Lukukeskus (i.a. -e). *Monikielinen lukutaito -selvitys*. <https://lukukeskus.fi/monikielinen-lukutaito-selvitys/>

Lukukeskus. (i.a. -a). *10 faktaa lukemisesta 2017*. <https://lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta/>

Lukukeskus. (i.a. -b). *10 faktaa lukemisesta 2020*. <https://lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2020/>

Lukukeskus. (i.a. -c). *5 faktaa lasten ja nuorten lukemisesta*. <https://lukukeskus.fi/5-faktaa-lukemisesta/>

SUOMEN KIRJASTOSEURA FINLANDS BIBLIOTEKSFÖRENING FINNISH LIBRARY ASSOCIATION

Lukukeskus. (i.a. -d). *Aikuisten heikko lukutaito on esteenä työllistymiselle, arvioivat työllisyyspalvelujen asiantuntijat.* <https://lukukeskus.fi/tyollisyyspalvelut-selvitys/>

Lukuliike. (23.6.2021). *Nuorten suusta: Miten nuoret saadaan lukemaan?* <https://lukuliike.fi/nuorten-suusta-miten-nuoret-saadaan-lukemaan/>

Mullis, I. V. S. & Martin, M. O. (toim.) 2019. PIRLS 2021 Assessment Frameworks. Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center. <https://timssandpirls.bc.edu/pirls2021/frameworks/>. (Luettu 15.9.2023.)

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020, Finlex. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214>. (Luettu 15.9.2023.)

[PiKe-kirja \(tampere.fi\)](https://www.pikekirja.fi)

Sahavirta, H., Hjelt, M., Marjomaa, H., Litmanen-Peitsala, P., Soininen, I., Utriainen, R., Mölläri, A., Haavisto, T., Berg, K., Kotilaine, I., Hirvasiemi, S., Kokko, H., Kauppinen, M., Sulkunen, S., Villacis, I., Hyttinen, R., & Laakso, J. (2018). *Kirjastot aikuisten lukemisen edistäjinä*. Helsingin kaupunki. <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Kirjastot%20aikuisten%20lukemisen%20edistajina.pdf>. (Luettu 15.9.2023.)

Tiessalo, P. (13.8.2017). *Lukee, lukee, muttei ymmärrä: Satojentuhansien aikuisten lukutaito on surkea.* (Yle). <https://yle.fi/a/3-9767839>

Villácis, Ilmi 2021. Lukutaitotyö on tavoittamista, tunnistamista ja tukemista. Artikkelit Lukuliike-hankkeen verkkosivuilla. <https://lukuliike.fi/lukutaitotyö-on-tavoittamista-tunnistamista-ja-tukemista/>. (Luettu 15.9.2023.)